

7. Інформаційний звіт з питань релігій та державно-конфесійних відносин за 2019 рік. Відділ у справах релігій і національностей Департаменту культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації. 2019. 25 с.

8. Филипп (Осадченко), митрополит Полтавский и Миргородский. Мгарский Спасо-Преображенский монастырь. Обзор истории и миссионерства, жизнеописания выдающихся деятелей, связанных с обителью. Полтава: ФЛП Мирон И.А., 2013. 708 с.

9. Пащенко В. Православ'я в новітній історії України. Полтава: Полтава, 2001. 736 с.

10. Полтавська єпархія ПЦУ. URL: <http://cerkva.pl.ua/> (Дата звернення: 19.05.2020 р.)

11. Харківсько-Полтавська єпархія ПЦУ. URL: <https://uaoch.com/> (Дата звернення: 21.04.2020 р.)

12. Полтавська єпархія УПЦ. URL: <http://pravoslavie.poltava.ua/uk/> (Дата звернення: 12.05.2020 р.)

13. Кременчугская єпархия УПЦ. URL: <http://kremen-eparh.org/> (Дата звернення: 18.05.2020 р.)

14. Религиозная организация Русская Древлеправославная Церковь. URL: <http://raos.info/> (Дата звернення: 04.06.2020 р.)

15. Полтавська єпархія. URL: <http://histpol.narod.ru/culture/religion/enc16-098.htm> (Дата звернення: 02.06.2020 р.)

УДК 2-7(477):351.774.7

Ольга Недавнія
(м. Київ)

ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ ТА ВАКЦИНАЦІЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ КОВІДА-19

У статті аналізується ставлення діючих в Україні церков до проблематики вакцинації під час пандемії ковіда-19. Виявляються відповідні різні підходи у церковних документах і матеріалах та приклади різних практичних дій церковних чинників. З'ясовано, що церковні очільники дають в основному позитивні оцінки такого засобу протидії пандемії, але окремі священнослужителі мають застереження щодо організації процесу щеплень, а частина їх, як і мирян, демонструють неприйняття вакцинування (характерно здебільшого в Українській православній церкві Московського патріархату).

Ключові слова: вакцинація, ковід-19, Україна, церкви.

Пандемія ковіда-19 виявила та загострила багато суспільних проблем у всьому світі та в Україні зокрема. У їх числі — ставлення віруючих та невіруючих до здоров'я власного та інших, а відтак — і до різних спроб засобами медицини (зокрема, шляхом вакцинації) та заходами на рівні держав

протидіяти розповсюдженню хвороби. І тут йдеться не лише про безпечність зборів віруючих для здоров'я їхнього та їх співгромадян, безпечність усіх людських контактів в умовах серйозної пандемічної загрози, але й про мирне, добросусідське існування, цивілізоване спілкування віруючих різних релігій і церков та невіруючих. Останні два роки в усьому світі, і в Україні у тому числі, частина співгромадян звинувачують опонентів в утисках їхніх прав (на релігійну свободу чи на здорове середовище), а державну владу — у обмеженні можливостей реалізації релігійних потреб, або, навпаки, у потуранні недбалості окремих церков та їх осередків щодо здоров'я прихожан та всіх інших. Відтак, гостро актуальними є релігієзнавчі дослідження ставлення церков до різних викликів, що виникають у період пандемії, серед них — і до питання вакцинації.

Ми, серед інших наших колег В. Єленського [1], В. Бондаренка [2], Д. Горєвого [3], В. Титаренко і І. Богачевської [4], вже провели низку досліджень у даному предметному полі [5, с.69–72; 6, с.109–125]. У ході ознайомлення з відповідними матеріалами виявились різні напрямки прикладання інтересу та зусиль церков, громадськості, державних владних чинників, варті окремого вивчення. Це, зокрема — ставлення до щеплень під час розповсюдження коронавірусу з боку церков: як очільників, так і рядових віруючих.

Взагалі, конфесії вже друге століття, відколи вакцини були винайдені та масово розповсюджені, мусять визначатися із своїми оцінками вакцинації, так що не можна сказати, що це для них нова проблема. І принаймні частина церков вже сформували свої офіційні позиції щодо щеплень.

Найбільш опрацьована ця тематика в католицькій церкві. У її словнику з морального богослов'я, виданого ще 1955 р., вакцинація схвалена й не існує ніякого офіційного документа цієї течії християнства з протилежною позицією [7]. Натомість є документи, що уточнюють позицію церкви щодо тих вакцин, на тому чи іншому етапі розробці яких використовувались клітинні лінії, при виготовленні яких в минулому були присутні абортівні матеріали. Це «Моральні роздуми про вакцини, виготовлені з клітин, що походять від абортіваних людських плодів» Папської академії життя від 9 червня 2005 р. та

«Інструкції Dignitatis personae щодо деяких біоетичних проблем» Конгрегації науки віри (абзаци 34-35) від 8 вересня 2008 р., та «Примітка про італійську проблему вакцини» Папської академії «За життя» (2017), в яких зазначається, що використання таких вакцин є допустимим, і водночас підкреслюється, що віруючі зобов'язані добиватися розробки та впровадження альтернативних вакцин. Про зміст цих документів та уточнення поточної офіційної позиції Римо-католицької церкви (РКЦ) йдеться у виданому 21 грудня 2020 р. документі Конгрегації віровчення «Зверніть увагу на моральність використання деяких вакцин проти Covid-19» [8]. Там стверджується, що вакцини проти коронавірусу є морально прийнятними, а на тих, хто відмовляється від щеплення з мотивів сумніння, покладається відповідальність не стати джерелом хвороби для інших, подбавши про це в інші способи.

Відповідно, священнослужителі РКЦ в Україні не піддають сумніву можливість і доцільність застосування вакцин. Активно агітує «за» щеплення директор Інституту Томи Аквінського о. Петро Балог [9].

В Українській греко-католицькій церкві (УГКЦ) також у цілому розуміють важливість вакцинації. Позицію Папи Римського Франциска поділяє Глава УГКЦ Блаженніший Святослав, який наголосив, що вакцина справді допоможе захистити життя і здоров'я людей [10]. Співробітники школи біоетики Українського католицького університету роз'яснюють, що церква толерує навіть вакцину, у розробці якої витоково використовувались абортвані матеріали, хоч і стверджує переваги альтернативних [11]. Український католицький університет (УКУ) прийняв спеціальне звернення про вакцинацію від ковіду-19, у якому оприлюднив свою офіційну схвальну позицію щодо неї, та наголосив, що можлива інакша думка окремих співробітників університету не відображає цієї позиції. У Зверненні підкреслюється: «Як заклад вищої освіти, УКУ покликаний формувати та поширювати знання і допомагати українському суспільству орієнтуватися в складних життєвих ситуаціях та оцінювати інформацію на основі наукової доказовості, перевірених фактів і аргументів. Як заснована церквою інституція ми плекаємо атмосферу віри і щирої щоденної

молитви, а не забобонів та упереджень. У довготривалій співпраці з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та Агенцією США з міжнародного розвитку (USAID) наш університет має можливість навчати священників, урядовців, медиків і мирян, як протистояти міфам про вакцинацію, будувати якісну комунікацію, управляти медичними закладами і турбуватися про життя та здоров'я людей» [12].

Представник УГКЦ підкреслює: «погляд церкви на вакцини дуже позитивний... Особливо якщо мова іде про нинішню ситуацію... вакцина від коронавірусу допомогла б зберегти життя не лише якоїсь конкретної особи, а й принесла б користь суспільству в цілому... не тільки окрема людина отримає... змогу опиратися вірусу, але й не буде заражати інших», наголошуючи, що відмовлятися від щеплення не можна, принаймні без поважних медвідводів [13]. Нині священнослужителі УГКЦ подають у цій справі власний практичний приклад, як от Архієпископ і Митрополит Івано-Франківський Володимир. Він вважає, що *«вакцинація – поки єдиний метод стримати поширення цього смертельного вірусу. Будь-які суспільні відносини повинні будуватися на довірі. Ми довіряємо нашим воїнам, нашій поліції, нашій церкві та іншим установам, подібно й нашим лікарям ми маємо довіряти та молитися за них»*. На його думку, немає жодних релігійних підстав, щоб відмовлятися від вакцинації. Більш того, Архієпископ Володимир звертає увагу на застереження Глави УГКЦ: *«Наш Блаженніший Святослав сказав так: «Відмова від вакцинації за релігійними мотивами часом прикриває в собі щось інше. Про це ми засвідчили окремим документом на рівні Всеукраїнської ради церков та релігійних організацій»* [14].

Разом з тим, зазначимо, що з розгортанням пандемії, та, відповідно, вакцинації, окремі її аспекти викликали застереження з боку тих чи інших священнослужителів УГКЦ. Так, о. Юрій Бойко на своїй сторінці Фейсбук публічно засуджує примус у цій справі щодо певних категорій громадян.

По суті аналогічних РКЦ та УГКЦ позицій дотримується принаймні частина протестантських церков, навіть якщо вони не мають такого однозначного, задокументованого офіційно свого ставлення. Порівняно

докладніше опрацьовані питання, пов'язані зі здоров'ям та його збереженням, у Церкві Адвентистів сьомого дня, у її основах соціального вчення. Позиція цієї конфесії щодо вакцинації схвальна, а рішення окремих її членів відмовитись від щеплень, хоч і поважаються як вільний вибір, але вважаються неслухними, помилковими і ніяк не обґрунтовані адвентистською доктриною [15]. Більш того, адвентисти України агітують за щеплення в рік пандемії ковід-19: на сайті Церкви Адвентистів сьомого дня в Україні опубліковано статтю «Чому імунізація зараз важливіша, ніж будь-коли» [16].

У жовтні 2021 р. позицію відносно вакцинації оголосила Українська церква християн віри євангельської, пояснивши, що щеплення аж ніяк не перешкоджає спасінню чи реалізації свободи віросповідання, більш того, ті, які сприймають вакцинацію як таврування «числом звіра» або вживлення чіпу, призабули шкільні знання й невірно інтерпретують тексти Святого Письма щодо подій останнього часу [17]. В мережі Інтернет популяризується позитивне ставлення до вакцинації представників низки протестантських церков (як в Україні, так і в інших країнах), а також і муфтія Духовного управління мусульман України «Умма» Саїда Ісмагілова [18].

Російська православна церква у основах своєї соціальної концепції, як також і так звана УПЦ МП — у своєму аналогічному документі, не відкидають можливості використання досягнень медицини для підтримання здоров'я віруючих, однак не уточнюють поглядів на вакцинацію. У 2020 р. позицію щодо вакцинації патріарха московського Кіріла повідомив заступник голови синодального відділу по взаємодії РПЦ із засобами масової інформації Вахтанг Кипшидзе: «До того моменту, поки вакцина проти коронавірусу не пройде всі клінічні випробування, питання про те, чи буде святійший патріарх вакцинуватися і заявляти це публічно, не є актуальним» [19]. Як бачимо, очільником РПЦ не відкидалася вакцинація загалом. А вже 2021 р., коли в Росії почалась масова вакцинація, щепився і патріарх Кіріл, при чому для своїх співгромадян РПЦ розгорнула агітацію за щеплення, на відміну від прямо

протилежних меседжів для України (у тому числі й через УПЦ МП), на що зрештою звернули увагу українські державні чинники [20].

Зауважимо, що взагалі в Україні позиція священнослужителів УПЦ МП стосовно вакцинації буває різна, і, сказати б, ситуативна. Так, 2019 р., коли в нашій державі тривав спалах кору, митрополит Одеський Агафангел заборонив клірикам своєї єпархії відмовляти батьків від щеплення дітей [21]. Натомість в розпал пандемії ковіду-19 намісник Почаївської лаври заявив, що Білл Гейтс використовує вакцину від коронавіруса, щоб чіпувати людей [22]. 2 жовтня 2020 р. священник УПЦ МП під Верховною Радою України агітував проти щеплень, аргументуючи це неправдивою інформацією про вакцини [23]. Треба відзначити, що серед віруючих цієї церкви є неофіційні рухи, котрі стверджували і стверджують зараз, що вакцини є диявольським винаходом, знаряддям масонів, «світового уряду», засобами для поголовної чипізації з метою встановлення абсолютного контролю за всім людством. Ці та інші варіації застережень щодо «печатки Звіра» можна періодично бачити на поклесних «вуличних агітках». 2021 р. в УПЦ МП була розгорнута вже ціла компанія проти вакцинації: так, її центр інформації розповсюдив у соціальних мережах відповідне повідомлення «Не хочемо бути піддослідними тваринами» [24]. З середовища цієї Церкви й далі виходять антивакцинаторські акції, у яких беруть участь священнослужителі та миряни [25].

Православна церква України виступає «за» щеплення, про що недвозначно заявив її Предстоятель Єпіфаній, запевнивши підтримку Церквою заходів з імунізації та інформування про важливість вакцинації в нашій державі, про що йшлося, зокрема, на минулорічній нараді очільників Церкви та Міністерства охорони здоров'я України [26]. Нині він схвально висловився щодо щеплення проти ковіду-19 й підкреслив, що Церква буде вести відповідну роз'яснювальну роботу та сподівається на забезпечення вакциною за державною програмою своїх священнослужителів [27].

Треба відзначити, що в цілому ставлення щодо вакцинації як віруючих, так і невіруючих чи невоцерковлених українських громадян зовсім або частково

може не співпадати з позиціями Церков — тих, до яких вони належать або принаймні яким симпатизують. Тобто, й невіруючі, й віручі та симпатики різних церков (або їх місцевих осередків), що переважно «за» щеплення, або, навпаки, застерігають проти них, – можуть як підтримувати вакцинацію, так і не підтримувати, чи ставитися до неї практично байдуже, користуючись нею принагідно, коли «припече» (від вимог при вступі дітей в дитсадок чи школу, до виїзду за кордон чи для доступу до транспорту та ТРЦ під час локдаунів або — до першої смерті чи важкого захворювання в колі нещеплених родичів чи друзів від вакцинокерованої інфекції). Можна з обережністю відзначити, що позиція «за» чи «проти» вакцинації залежить від долі консерватизму у світогляді віруючих, що, можливо, пояснює й відповідні кореляції і серед невірчих та невоцерковлених українців.

Отже, як бачимо, наразі наявний спектр ставлення до питання вакцинації серед діючих в Україні Церков: від підтримки, хай і подекуди з окремими застереженнями чи рекомендаціями (РКЦ, УГКЦ, ПЦУ, частина протестантських церков) і до дистанціювання, неприйняття та засудження (більш характерно для УПЦ МП), що, однак, не завжди чи не зовсім співпадає з відповідним ставленням рядових віруючих цих церков та релігійних організацій (противники вакцинації знаходяться і серед віруючих церков, які мають позитивний на неї погляд).

Як зміниться ситуація серед віруючих та невірчих українців в цілому — під час пандемії ковіда-19, можна буде побачити (і дослідникам проаналізувати) за наслідками динаміки вакцинації проти ковіду і проти грипу у сезоні 2021-2022 рр. Наразі вже ясно, що церквам доведеться визначатися або уточнювати свої позиції щодо щеплень та посилювати відповідну роботу серед своїх прихожан. Залишається сподіватися, що видима загроза коронавірусу, число смертей та ускладнень від нього, зокрема і у священнослужителів, спонукатиме як очільників церков, їх пастирів, так і рядових віруючих, більше прислухатися до доказової медицини і здорового глузду, що сприятиме релігійній безпеці в обох її сенсах, визначених на початку даного дослідження.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

1. Єленський В. *Карантин не є обмеженням релігійних свобод* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.org.ua/ua/index/all_news/state/church_state_relations/79807/
2. Бондаренко В. *Коронавірус, церква, держава і суспільство: деякі акценти та висновки* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.org.ua/ua/index/blog/~viktor_bondarenko/80029/
3. Горевой Д. *“Не вірю в коронавірус”* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.org.ua/ua/index/monitoring/society_digest/80012/
4. Tytarenko, Vita and Bogachevska, Iryna (2021). *Religious "Covid Fundamentalism" in Eastern and Central Europe: Challenges and Lessons* // *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*: Vol. 41 : Iss. 1, Article 4: <https://digitalcommons.georgefox.edu/ree/vol41/iss1/4>
5. Недавня О.В. *Відповіді Церков на виклик пандемії та реакція української громадськості в контексті проблем формування громадянського суспільства в Україні* // Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: виклики та колізії: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 трав. 2020 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. Справ, 2020. С. 69-72.
6. Olga Nedavnya. *Health Issues in the Guidelines of Christian Churches in the Context of the COVID-19 Pandemic: Traditions and Innovations* // *ROCZNIKI KULTUROZNAWCZE* Tom/Vol. XII, numer/number 2 – 2021. P.109-125. <https://ojs.tnkul.pl/index.php/rkult/article/view/16155/15512>
7. *Чи правда, що Церква забороняла вакцинацію?* // CREDO: <https://credo.pro/2018/10/222253>
8. *Note on the morality of using some anti-Covid-19 vaccines* // La Santa Sede. Congregation for the doctrine of the faith: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20201221_nota-vaccini-anticovid_it.html
9. *Вакцина і абортівані плоди* // Блог о.Петра Балого. Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.ua/vakcina-i-abortovani-plodi_n116805
10. *До вакцини від Covid-19 повинні мати доступ і соціально незахищені люди, - Глава УГКЦ* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.ua/do-vakcini-vid-covid-19-povinni-mati-dostup-i-socialno-nezahishcheni-lyudi---glava-ugkc_n113657
11. *Вакцини, виготовлені на лінії ембріональних клітин: можна чи не можна вживати?* // Школа біоетики УКУ: <http://bioethics.usc.edu.ua/vaktsynuvgotovleni-na-lyudskiyh-biomaterialah-mozhna-chy-ne-mozhna-vzhyvaty/>
12. *Звернення ректорату з приводу пандемії COVID-19* // Український Католицький Університет <https://usc.edu.ua/news/zvernennya-rektoratu-z-pryvodu-pandemiyi-covid-19/>
13. Про ставлення церкви до імунізації розповів отець Василь Гасинець // Погляд. <https://pogliad.ua/news/health/pro-stavlennya-cerkvi-do-imunizaciyi-rozproviv-otec-vasil-gasinec-396404>
14. *Митрополит Володимир вакцинувався від коронавірусу* // Івано-Франківська Архієпархія Митрополія: <http://ugcc.if.ua/novyny/7346-mytropolyt->

volodymyr-vaktsynuvavsia-vid-koronavirusu.html?fbclid=IwAR0mVbO-ryYrroz44NJAww0SPj4rgNn92ZRSVvKfUI6SxQK_ZEnpx9iUNz4

15. *Відмова від щеплень і Адвентистська церква* // Церква Адвентистів сьомого дня. <https://adventist.ua/news/analytics/otkaz-ot-pryvvyvok-y-adventystskaya-tserkov/>

16. *Чому імунізація зараз важливіша, ніж будь-коли* // Церква Адвентистів сьомого дня. <https://adventist.ua/news/world/chomu-imunizaciya-zaraz-vazhlivisha-nizh-bud-koli/>

17. *Звернення Правління УЦХВС щодо вакцинації від COVID-19* // Волинське об'єднання церков християн віри євангельської: http://vhve.com.ua/novyny/2021/10_kovid.html

18. *Вакцинація: взгляд церкви. Александр Шевченко. Онлайн Форум* // Ютуб https://www.youtube.com/watch?v=Ug-VCwKsXhg&ab_channel=%D0%A1%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BEAleksandrShevchenko

19. *Патріарх Кирило не буде робити щеплення від коронавірусу, поки вакцина не пройде всі клінічні випробування* // Открытые медиа: <https://openmedia.io/news/n2/patriarx-kirill-ne-budet-privivatsya-ot-koronavirusa-roka-vakcina-ne-projdet-vse-klinicheskie-ispytaniya/>

20. *Антивакцинна пропаганда – інформаційна кампанія проти України* // Рада національної безпеки і оборони України Центр протидії дезінформації: https://www.rnbo.gov.ua/files/2021/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%A6%D0%9F%D0%94_%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BA%D1%86%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0.pdf

21. *Священникам Одеської єпархії УПЦ (МП) заборонили агітувати проти щеплень* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.ua/svyashchenikam-odeskoji-eparhiji-upc-mp-zaboronili-agituvati-proti-shcheplen_n88699

22. *Намісник Почаївської лаври вважає, що Білл Гейтс використовує вакцину від коронавірусу, щоб чіпувати людей* // Громадське: <https://hromadske.ua/ru/posts/namestnik-pochaevskoj-lavry-schitaet-hto-bill-gejts-ispolzuet-vakcinu-ot-koronavirusa-htoby-chipirovat-lyudej>

23. *Священик УПЦ МП агітував під ВРУ проти щеплень, ID-паспортів та за спрощений перетин кордону з Росією* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.ua/svyashchenik-upc-mp-agituvav-pid-vruproti-shcheplen-id-pasportiv-ta-za-sproshchenij-peretin-kordonu-z-rosiyeyu_n112303

24. *«Не хочемо бути піддослідними тваринами», - УПЦ МП розгорнула кампанію проти вакцинації* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.ua/ne-hochemo-buti-piddoslidnimi-tvarinami---upc-mp-rozgornula-kampaniyu-proti-vakcinaciyi_n115760

25. *Антивакцинаторську акцію під стінами Верховної Ради очолював священник УПЦ МП з Почаєва* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.ua/antivakcinatorsku-akciyu-pid-stinami-verhovnoyi-radi-ocholyuvav-svyashchenik-upc-mp-z-pochayeva_n122720?fbclid=IwAR3E8fDQ1vppbFs56Nolt3RvoVLANAWHy3uEpmNr8lqyD2o8_1DN3RWdq4

26. *Православна Церква України підтримує вакцинацію* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.ua/pravoslavna-cerkva-ukrajini-pidtrimuye-vakcinaciyu_n99510

27. *Предстоятель ПЦУ: Церква підтримує вакцинування від COVID-19* // Релігійно-інформаційна служба України: https://risu.ua/predstoyatel-pcu-cerkva-pidtrimuye-vakcinuvannya-vid-covid-19_n114573.

УДК 271.2(477)(091)«988/1569»

*Роман Сітарчук,
Маргарита Колеснікова
(м. Полтава)*

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА ШЛЯХУ ДО ТОМОСУ: ВІД ХРЕЩЕННЯ ДО ЛЮБЛІНСЬКОЇ УНІЇ

У повідомленні здійснено огляд основних намагань щодо встановлення і збереження автокефалії православної церкви від прийняття християнства в українських землях до їхнього входження до складу Речі Посполитої.

Ключові слова: автокефалія, Томос, українська територія, християнство, церква.

Щоб зрозуміти як українці змогли пройти свій тернистий шлях до помісної церкви необхідно глибоко проаналізувати витоки українського християнства, відношення правителів держав, що існували на теренах України, до релігії та релігійності українського народу, національно-визвольну боротьбу та ґрунт українського національного відродження. Глибока жертвність українців заради своєї віри, своєї церкви стала надійним фундаментом для творення УПЦ.

Коріння мрії українців про Томос сягає глибин віків. Воно міцне і непорушне, надійно тримає релігійність нашого народу. Від 988 р., часу прийняття Руссю християнства, легенди, фольклор, а також писемні джерела доносять до нас відлуння душевних прагнень предків. Особливе місце у значенні християнської місії для українських теренів посідає Київ, столиця Русі, бо саме він освітив Київську Русь світлом монотеїзму – християнської віри, завдячуючи активній діяльності Володимира Великого. Тому важливо проаналізувати місце